

PRAKTIKA E KOMPOSTIMIT BUJQËSOR NË DAJÇ

Milieukontakt Shqipëri

Milieukontakt Shqipëri ka më shumë se 14 vjet eksperiencë në sektorin e shoqërisë civile dhe me autoritetet vendore në çështjet e mjedisit, natyrës dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

Tre elemente udhëheqës kanë qenë gjithmonë në fokus të programeve të zbatuara nga Milieukontakt Shqipëri:

- ngritja e kapaciteteve,
- pjesëmarrja e publikut dhe
- problemet mjedisore.

www.milieukontakt.org

www.facebook.com/Milieukontakt.al

Vlerë e shtuar - lidhja me të shkuarën

Milieukontakt ka zhvilluar **Axhendën e Gjelbër** në komunën Dajç një dokument jetësor për vlerat natyrore dhe mjedisore të Dajçit

- Aktorët vendor të shërbejnë si motor për zhvillimin e proceseve pjesëmarrëse
- Përdoren eksperiencat pozitive të mëparshme së bashku me aktorët vendor në drejtimin e punëve.

Objektivat specifikë:

- ▶ Dhënia e asistencës teknike për komunën e Dajçit në menaxhimin e mbetjeve (procesi i kompostimit)
- ▶ Forcimi i kapaciteteve të administratës vendore dhe fermerëve në menaxhimin e kompostimit
- ▶ Krijimi i praktikave të mira të kompostimit (mbetje organike shtëpiake dhe bujqësore)

Fillimi:

- ▶ Banorët lokal kanë traditë në kompostim;
- ▶ Ka një kërkesë në rritje për pleh organik pasi komuna është e njohur për tregun e prodhimit dhe tregtimit të bimëve dekorative;
- ▶ Mbetjet organike sigurojnë sasi të mjaftueshme mbetjesh bio si material të parë;
- ▶ Përfitim ekonomik - reduktimi i kostove të transportit dhe të trajtimit;
- ▶ Një zonë pilot fillestare e përzgjedhur do të zbatoj konceptin e kompostimit si një cikël i plotë;

Grupi i synuar:

- ▶ Njësia e qeverisjes vendore
- ▶ 4 praktikantë lokal
- ▶ Fermeret lokal
- ▶ Studentet e Univ. Shkoder (indirekt)

Aktivitetet:

- ▶ **Studim fizibiliteti** për të vlerësuar zonën/komunën, tregun ekzistues dhe atë potencial.
- ▶ **Përzgjedhja** e 4 fermerëve për të nisur praktika kompostimi
- ▶ **Trainimi dhe këshillimi** i autoriteteve vendore dhe fermerëve në zhvillimin e ciklit të kompostimit
- ▶ **Aktivitete pilot** për kompostimin
- ▶ Krijimi i **standardeve cilësore** të kompostimit (rregullore dhe manuali mbi kompostimin)
- ▶ **Fushatë Ndërgjegjësimi**

Compres

Metodologjia

- Studim bazë që synon kuptimin më të mirë të traditës aktuale për kompostimin dhe përcaktimin e ndikimeve mjedisore nga ky aktivitet.
- Projekti do të aplikojë zhvillimin e kompetencave dhe ciklin Kolb të të mësuarit.
- Këshillim përmes të mësuarit duke punuar –Ne besojmë në forcën e të mësuarit në punë, nga vetë gabimet, duke patur si mbështetje ekspertët.
- Kompostimi biologjik/ trajtimi – Trajtimi aerobike. Projekti do të asistojë fermerët lokal duke i njohur me metodat biologjike të kompostimit
- Procesimi në shkallë të vogël (PSV) - Edhe pse aktiviteti tradicional është i mirënjohur, ka një shqetësim sa i përket ndikimeve mjedisore dhe si pasojë ndikimeve akumuluese në ujëra dhe tokë
- Manual udhëzues do të zhvillohet si një dokument trajnimi
- Fushata e ndërgjegjësimit që do të synoj ndryshimin e sjelljes mbi menaxhimin e mbeturinave.

STUDIMI I FIZIBILITETIT

The logo for 'Compres' features the word in a blue, sans-serif font. A green swoosh underline is positioned beneath the letters 'o' and 'm', extending to the left and right.

Studimi i Fizibilitetit synon të:

- ▶ Demonstrojë mundësitë ekonomike për aktivitetin e kompostimit në fermë, përfshirë kostot kapitale, kërkesat për krah pune dhe tokë, si dhe potencialin për treg.
- ▶ Dokumentojë sfidat dhe mundësitë për integrimin e kompostimit me aktivitete të tjera në fermë, si dhe mundësinë për të rritur qëndrueshmërinë sezonale të nevojës për krah pune.
- ▶ Analizojë kërkesat teknike dhe ekonomike të metodës së kompostimit, e cila aplikohet aktualisht.
- ▶ Identifikojë kërkesat optimale të procesit për kompostimin e një shumëllojshmërie materialesh bujqësore dhe mbetjesh ushqimore.

The logo for 'Compres' features the word in a blue, sans-serif font. A green swoosh underline is positioned beneath the letters 'o' and 'm', extending to the left and right.

Kuadri rregullator

- ✓ Plani Kombëtar i Administrimit të Mbetjeve në Shqipëri 2010-2025
- ✓ Ligji Nr. 10 463, datë 22.9. 2011 “Për Menaxhimin e integruar të Mbetjeve”
- ✓ Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 608, datë 17.09.2014 “Për masat e nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio si dhe kriteret dhe afatet për pakësimin e tyre”
- ✓ Plani i menaxhimit të mbetjeve Urbane Komuna Dajç

Përzgjedhja e 4 fermerëve:

- ▶ U vizituan 8 fermerë
- ▶ Skemë përzgjedhjeje bazuar në kriteret dhe konsultimin me komunën - shprehën interesin, kapacitetet logjistike dhe pronësinë mbi tokën
 - ▶ përfaqësim të variteteve të kompostuara (ferma kafshësh dhe bimësh dekorative),
 - ▶ shpërndarjen gjeografike (Dajç, Pentar, Belaj, Mushan)
 - ▶ përfaqësim gjinor
- ▶ Marrëveshje bashkëpunimi që përcakton dhe bazën e bashkëpunimit për kompostimin dhe këshillimin e fermerëve.

Të dhëna për fermerët:

Emër Mbiemër	Sipërfaqja e tokës në pronësi	Sipërfaqja e tokës në përdorim	Sipërfaqja e tokës me të mbjella bujqësore / sezonale	Sipërfaqja e tokës e mbjellë me bimë dekorative	Sipërfaqja e kopshteve shtëpiake	Sipërfaqja e tokës që mund të përdoret për kompostim	Numri i rrënjëve / pemëve / pemëve të larta
Vas Lukaj	0.9	10	9.7	0.3	0.04	0.01	3000
Tonine Gjura	1	1.5	1.5	-	0.03	0.002	15
Fahri Zeneli	2.4	8 (5-6 familje)	5	-	0.1	0.03	50
Hamdi Milloja	0.6	18.5 (20 familje)	8.5	0.1	0.1	0.05	150

Lista e materialeve që përdoren për kompostim

- ▶ Pleh lope
- ▶ Pleh deleje
- ▶ Pleh pulash
- ▶ Pleh derri
- ▶ Kashtë misri
- ▶ Mbetje nga krasitjet
- ▶ Mbetjet e perimeve
- ▶ Mbetje bari të thatë
- ▶ Byk jonxhe të thatë
- ▶ Silazh
- ▶ Mbetje shtëpiake

Menaxhimi dhe Monitorimi

- Mënyra e menaxhimit të një sistemi kompostimi mund ta zhvillojë ose ta shkatërrojë atë.
- ✓ Një menaxhim i duhur prodhon cilësinë e dëshiruar të kompostit brenda kohës më të shkurtër të mundshme dhe me minimumin e aromave, ndikimeve mjedisore dhe problemeve të tjera që lidhen me procesin.
- ✓ Një menaxhim i mirë siguron edhe përdorimin më të mirë të materialeve, pajisjeve dhe krahut të punës në dispozicion.

Compres

Siguria dhe shëndeti

Ndërkohë që kompostimi nuk është në vetvete një aktivitet i lidhur përherë me rrezikun, masat parandaluese janë të nevojshme për t'u mbrojtur ndaj dëmtimeve të ndryshme.

Vëmendja e duhur ndaj sigurisë dhe shëndetit parandalon shumicën e rezeqeve në procesin e kompostimit.

Compres

Menaxhimi sipas stinës dhe motit

Kompostimi në Dajç shtrihet gjatë gjithë vitit. Kompostimi ndikohet nga:

- Moti i ftohtë
- Rreshjet
- Ndryshimet stinore që ndikojnë në disponibilitetin e lëndës së parë dhe përdorimin e kompostit

The logo for 'Compres' features the word in a blue, sans-serif font. A green swoosh underline is positioned beneath the letters 'o' and 'm'. To the left of the text, a green triangle points upwards.

Kompostimi individual vs. në nivel fshati

Deri tani kompostimi është kryer në nivel individual/fermeri

Kur do të arrihet një standart më i lartë në marrëdhënie biznesi do të lindë nevoja për të krijuar bashkime familjare, deri në nivel komuniteti/fshati

The logo for 'Compres' features the word in a blue, sans-serif font. A green swoosh underline is positioned beneath the letters 'o' and 'm'. To the left of the text, a green triangle points upwards.

Avantazhet:

- ✓ Pakëson sasinë e mbetjeve të biodegradueshme që depozitohen dhe ul koston e trajtimit të mbetjeve
- ✓ Problemin e mbetjeve në nivel fshati e kthen në një burim të dobishëm përfitimi
- ✓ Angazhimi i komunitetit ndihmon në ndërgjegjësimin mbi praktikat më të mira të menaxhimit të mbetjeve dhe në forcimin e ndjenjës komunitare
- ✓ Krijon mundësi për trajnim, punësim dhe aktivitete të tjera, si dhe për zgjerim njohurish dhe ndërgjegjësim
- ✓ Ndihmon në reduktimin e përdorimit të torfës
- ✓ Është një mënyrë e lirë dhe miqësore me mjedisin për të shndërruar mbetjet në materiale pa arome të keqe dhe të dobishme për bujqësinë.

Compres

Metoda e Kompostimit - pirgu i palëvizshëm

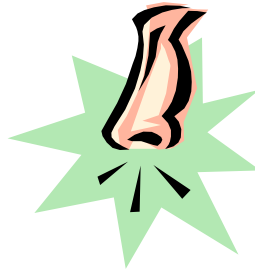
- ▶ Materialet organike grumbullohen dhe formojnë pirgje, në të cilat materialet degradohen deri në një produkt të stabilizuar.
- ▶ Pirgjet monitorohen dhe duhen përzier mirë.
- ▶ Kostot e punës dhe ato kapitale janë në minimum.
- ▶ Koha që duhet për të marrë produktin përfundimtar mund të jetë një vit apo më shumë.

Compres

Monitorimi i procesit dhe zgjidhja e problemeve

Dy mjete

Temperatura dhe aroma janë indikatorët më të rëndësishëm për monitorimin e progresit të kompostimit.

Compres

Të dhënat e matjeve të temperaturës dhe pH

Fermeri	Vas Lukaj		Tonine Gjura		Fahri Zeneli		Hamdi Mlloja	
	pH	temperatura (oC)	pH	temperatura (oC)	pH	temperatura (oC)	pH	temperatura (oC)
Data: 08.04.2015	5.5	32	5.7	55	5.1	53	6.8	22
Data: 09.04.2015	6.5	40	7	47	6	52	6.5	24
Data: 13.04.2015	7	39	7.8	48	6	48	6.5	30
Data: 16.04.2015	7	39	7.5	42	5.5	50	7	29
Data: 20.04.2015	6	37	6.5	41	6	44	5.8	28
Data: 23.04.2015	4.8	30	5.8	46	6.2	46	6.5	36
Data: 27.04.2015	6	36	6.5	41	5	46	5.8	27
Data: 30.04.2015	5.5	38	6	42	5.5	44	5.5	26

Kur përfundon kompostimi

- Minimalisht, dekompozimi duhet të jetë ngadalësuar mjaftueshëm që të lejojë magazinimin e përhershëm të kompostit pa u tejnxehur dhe pa çliruar aroma.
- Një rënie e ndjeshme e temperaturës është treguesi më i rëndësishëm se kompostimi aktiv ka përfunduar.

Compres

Kushtet ideale për kompostim

<u>Parametri</u>	<u>OK</u>	<u>Ideal</u>
Lagështira	40-65%	45-60%
Raporti C:N	20-40:1	25-35:1
Oksigjeni	>5%	>10%
Temperatura	43-66 C	54-60 C
Dendësia	450 kg/m ³	450 kg/m ³
pH	5.5-9.0	6.5-8.0

Administrimi i plehut organik me kompostimin

- ✓ Kompostimi ndryshon mënyrën e trajtimit të plehut, dhe mënyra e trajtimit të plehut ndikon në sistemin e kompostimit.
- ✓ Një pjesë e madhe e punës gjatë kompostimit përfshin trajtimin dhe përzierjen e plehut me lëndët përmirësuese.
- ✓ Përgjithësisht, vend depozitimet e plehut janë një avantazh për procesin e kompostimit.

“Ku do e shisni?”

- Marketingu i kompostit është ndryshe nga marketingu i vezëve, qumështit apo produkteve të tjera bujqësore dhe blegtorale.
- Tregu që do të siguron do të përcaktojë suksesin apo dështimin

Përdoruesit potencialë dhe përdorimet e kompostit

Grupet e Përdoruesve	Përdorimet Kryesore të Produkteve të Kompostit	Produktet e Kompostit	Paketimi
Përdorim bujqësor dhe shtëpiak			
Kultivuesit e foragjereve dhe drithërave	Pasurim i tokës, plotësues i plehut, mbulesë e sipërme për ruajtjen e barit të thatë dhe ushqimit të bagëtisë	Kompost i shoshitur dhe i pashoshitur	Masiv
Kultivuesit e frutave dhe perimeve	Pasurim i tokës, plotësues i plehut, pleh për drurët frutorë	Kompost i shoshitur dhe i pashoshitur	Masiv
Shtëpiakët	Pasurim i tokës, plotësues i plehut, dhe zëvendësues i plehut për kopshtet dhe oborret	Kompost i shoshitur, kompost i pasur me ushqyes, pleh	Thasë, volume të vogla
Fermerët e produkteve organike	Pasurim i tokës, plotësues i plehut	Kompost i shoshitur dhe i pashoshitur kompost i pasur me ushqyes	Masiv
Përdorim tregëtar			
Dyqane/markete	Shitje tek shtëpiakët	Produkt komposti i shoshitur	Thasë
Fidanishte/shitje lulesh	Shitje tek shtëpiakët dhe përdoruesit e sasive të pakta	Kompost i shoshitur, pleh	Thasë, volume të vogla
Serra	Komponent për kubikët, zëvendësues i torfës, plotësues i dheut për shtrojë	Kompost me cilësi të lartë, i thatë, i shoshitur	Masiv dhe thasë
Ndërtuesit	Shtresë e sipërme dhe pasurim i tokës aty ku ka dëmtime, plotësues i plehut	Kompost i pashoshitur, përzierje me dhë	Masiv
Përdorim komunal (potencial për të ardhmen)			
Vend-depozitimet e mbetjeve	Material mbulues	Kompost me cilësi të ulët, i pashoshitur	Masiv
Shkollat, parqet dhe seksioni i pastrim-gjelbërimit	Shtresë e sipërme e dheut për punimet ndërtimore, plotësues i plehut dhe pasurues i tokës për mbjelljet e bimëve	Kompost i shoshitur dhe i pashoshitur, përzierje me dhë	Masiv
Seksioni i urbanistikës	Shtresë e sipërme e dheut, plotësues i plehut dhe pasurues i tokës për mbjelljet e bimëve	Kompost i shoshitur, përzierje me dhë, pleh	Masiv

Pritshmëritë e përdoruesve:

- ❖ **Cilësia.** Duhet prodhuar kompost cilësor - jo ai që mund të prodhoni ju, por atë që duan klientët të blejnë (lagështira, aroma, përmasat e pjesëzave, stabiliteti, përqëndrimi i ushqyesve, mungesa e farave të barërave të këqija, përbërësit *fitotoksikë*, dhe ndotës të tjerë).
- ❖ **Çmimi.** Duhet të jetë i konkurrueshëm me produkte të tjera zëvendësuese.
- ❖ **Ngjyra/struktura/aroma.** Komposti duhet të jetë uniform në strukturë dhe relativisht i thatë (më pak se 50% lagështirë) dhe të ketë një ngjyrë dhe aromë si dhe.
- ❖ **Informacioni.** Cilat janë përfitimet e kompostit dhe si përdoret ai. Cilat janë normat dhe procedurat e aplikimit të tij.
- ❖ **Furnizim i besueshëm.** I rëndësishëm, sidomos nëse klientët kanë deklaruar angazhimin e tyre.

Shitje me shumicë vs. Shitje me pakicë

Si të shitet komposti:

- me shumicë,
- me pakicë (thasë, qese),
- me të dyja mënyrat?

Compres

Shitje me shumicë vs. Shitje me pakicë

Thasët

- Ju shërbejnë klientëve që duan sasi të pakta
- Shiten lehtësisht nëpë dyqane
- Kanë çmim më të lartë për shkak të transportit
- Shfrytëzojnë një zonë më të gjerë tregu
- Kontrolli i cilësisë është kritik pasi produkti qëndron në thasë plastike për shumë kohë.

Compres

Shitje me shumicë vs. Shitje me pakicë

Shitja me shumicë

- ▶ Bëhet lokalisht për shkak të kostove të transportit
- ▶ Ka pak konkurrencë mes prodhuesve
- ▶ Mund të ofrohet direkt nga ferma pa qenë nevoja e paketimit
- ▶ Çmim i ulët
- ▶ Kërkon kohë në ngritjen e tregut dhe sigurimin e klientëve

Çështje Ekonomike të Kompostimit

Avantazhet financiare të kompostimit janë:

- Fermerët sigurojnë të ardhura përmes shitjeve të kompostit
- Fermerët mund të përfitojnë stimuj financiarë (ulje taksash etj.)

Kostot e kompostimit

Çdo fermer që nis të vlerësojë kostot e një procesi kompostimi duhet të ketë parasysh sa më poshtë:

- Sa është sasia e disponueshme e materialeve organike që duhen për kompostim, dhe me çfarë çmimi?
- Cilat janë llojet e materialeve dhe ku gjenden, brenda apo jashtë fermës?
- Sa sipërfaqe toke do të përdorë për kompostim?
- Cilat janë tregjet dhe përdorimet e pritshme të kompostit të përfunduar?

Ka edhe disa faktorë që duhen marrë në konsideratë: kostoja e krahut të punës në zone, çmimi i karburantit, çmimi i tokës, kostoja e blerjes dhe e përdorimit/mirëmbajtjes së pajisjeve etj.

Zbatimi në praktikë - Shembulli 1

Tabela 1 – Proceset e punës në fazën fillestare (kryhen vetëm një herë)

Detyra	Puna mujore (orë)	Koha e përdorimit të makinerive (orë)	Komente
Rrafshim i vendit	2	0	Me krah
Ndërtimi i vend-depozitimit (me blloqe + dërrasa)	6	0	Me krah
Grumbullim materiali për kompostim	37	0	Me krah
Transportim i materialit (ngarkim – transportim – shkarkim)	14	4	Me krah + traktor me rimorkio
Përzjerje dhe formimi i pingut	3	0.5	Me krah + traktor me rimorkio
Përzjerje e materialit të kompostos gjatë trajtimit (çdo muaj)	0.8	0.4	Me krah + traktor me rimorkio

Zbatimi në praktikë - Shembulli 1

Tabela 2 – Materiale për kompostim

Materiale të kompostueshme	Shënime	Sasia e përafërt (ton në muaj)	Trajtim i veçantë	Kohë pune (orë/ditë)
Plehu i prodhuar në stallën e vetë fermerit	14 lope. Plehun e grumbullon çdo 3-4 muaj dhe më pas e hedh në tokën e tij.	3	largim plehu me karrocë dore	6 orë/ ditë
Plehu dhelesh (90 dele + 90 dëgjaja) i prodhuar në stallën e vetë fermerit	180 krerë dhen. Plehun e grumbullon çdo 6 muaj dhe më pas e hedh në tokën e tij.	2	largim plehu me karrocë dore	7 ditë me ngj 6 orë/ ditë
Krasitjet e prodhuar në fermën e vet në Mjekër	5 dylym. Janë potenciale për kompostim. Pjesën më të madhe të tyre tradicionalisht e digjte dhe një pjesë shumë të vogël të tyre e hidhte tek plehu i stallës.	2,5 ton/vit	Prerje, largim plehu me zëtor me rimorkio	180 orë (10 ditë * 3 persona * 6 orë/ditë)
Kashtë mishi e prodhuar në fermën e vet në Mjekër dhe Ara e Tafilit	45 dylym. 2/3 ia rikthen tokës nëpërmjet frezimit dhe gjysmën e bën ushqim për bagëtinë (silazh).	12 ton/vit	Prerje, largim plehu me zëtor me rimorkio	16 orë/vit (1 ditë * 2 persona * 8 orë/ditë)
Silazhi i prodhuar në fermën e vet në Ullsarrish	5 hidhte tek plehu i stallës. Sasia prej 3 kv që mbetet përdoret për kompostim, pasi silazhi i mbetur nuk ka treg shijeje.	2,5 ton/year	largim plehu me zëtor me rimorkio	12 orë/vit (1 ditë * 2 persona * 6 orë/person)
Mbetje shtëpiake	Familje me 6 anëtarë	2 kg/ditë	largim me krah	0,08 orë/ditë

Zbatimi në praktikë - Shembulli 1

Tabela 3 – Pajisjet për kompostim (blihen/sigurohen vetëm një herë)

Emërtimi i Pajisjes	Sasia	Furnitori	Komente
Karrocë dore	2 copë	Fermeri - 1 copë MIA - 1 copë	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Karrocë me kalë	1 copë	Fermeri	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Zëtor me rimorkio	1 copë	Fermeri	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Lopatë	3 copë	Fermeri - 1 copë MIA - 2 copë	Për grumbullimin dhe sistemimin e materialit të
Cfurkë	3 copë	Fermeri - 2 copë MIA - 1 copë	Për grumbullimin dhe sistemimin e materialit të
Plasmast	60m ²	MIA	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Veshje pune	çizme perlerina kominoshe	3 copë 2 copë 3 copë	Komuna Për sigurinë në realizimin e procesit të punës
Kosë krah	1 copë	Fermeri	Për grumbullimin e materialit të kompostos
Sopatë	2 copë	MIA	Për grumbullimin (krasitjen) e materialit të kompostos

Zbatimi në praktikë - Shembulli 1

Tabela 4 – Shpenzimet për kompostim (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Kosto pune (një herë)	orë	62	200	12,400
Kosto pune (periodikisht)	orë	316	200	63,200
Kosto pajisjesh (blerje/përdorim vetëm një herë)	vlerë	1	41,000	41,000
Kosto pajisjesh (periodikisht)	orë	6	1,000	6,000
Magazininim dhe paketim*	vlerë	1		18,400
TOTAL				141,000

*Në rast se gjithë komposti shitet me shumicë, ky shpenzim (rreth 15% e koston totale) zbritet nga vlera totale e shpenzimeve

Zbatimi në praktikë - Shembulli 1

Tabela 5 – Të ardhurat nga shitja me shumicë e kompostit (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Plehtë llope	ton	36	1,000	36,000
Plehtë deleje	ton	24	3,000	72,000
Të tjera (kashtë misri, krasitjet, silazh, mbetje shtëpiake)	ton	18	1,000	18,000
TOTAL				126,000

Tabela 6 - Të ardhurat nga shitja e kompostit me pako 5 kg (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Plehtë llope	bag	7,200	50	360,000
Plehtë deleje	bag	4,800	50	240,000
Të tjera (kashtë misri, krasitjet, silazh, mbetje shtëpiake)	bag	3,600	50	180,000
TOTAL				780,000

Zbatimi në praktikë - Shembulli 2

Tabela 1 – Proceset e punës në fazën fillestare (kryhen vetëm një herë)

Detyra	Puna mujore (orë)	Koha e përdorimit të makinerive (orë)	Komente
Rrafshim i vendit	8	4	Me krah + fadromë
Ndertimi i vend-depozitimit (me billoqe + dërrasa)	16	0	Me krah
Grumbullim materiali për kompostim	38.25	2	Me krah+motors Harrë
Transportim i materialit (ngarkim – transportim – shkarkim)	5	2	Me krah + zëtor me rimorkio
Përzjerje dhe formimi i përgut	10	0	Me krah
Përzjerje e materialit të kompostos gjatë trajtimit (çdo muaj)	1	0.5	Me krah + fadromë

Zbatimi në praktikë - Shembulli 2

Tabela 2 – Materiale për kompostim

Materiale te kompostueshme	Shënime	Sasia e përafërt (ton në muaj)	Trajtim i veçantë	Kohë pune (orë/ditë)
Pëhlopel prodhuar në stallë në vetë fermeres dhe përdoret në fermë në vet	7 lopë	4.5	Largim plehu me karrocë dore	6 orë (4 ditë në stallë + 2 ditë transport) * 1 orë/ditë
Pëhlopesh përdoret në fermë në vet	60 pula, 1 pulë prodhon 50gr plehu/ditë	0.09	Largim plehu	5 orë/muaj
Pëh darrash, përdoret në fermë në vet	7 dena	0.6	Largim plehu	5 orë/muaj
Kashtë misri prodhuar në tokë në vet	6 dylm. Kashtë në misri e frezonte (përdorin një makineri të ngjashme me frezën, që e grimconte dhe copëtonte shumë liri dhe kthenë plisën e tokës së bashku me kashtë në copëtuar liri) dhe ia dante në për të tokës.	1.6 ton/vit	Prerje, largim plehu	8 orë/vit
Kashtjet e durëve, frutorë dhe perimet, prodhuar në një fermë tjetër në Belaj	0.5 dylm. Këto dylmose lihen grumbull anashiares. Një pjesë prej tyre fermeri e hedhë aktualisht tek grumbulli i plehut të stallës.	0.4 ton/vit	Prerje, largim plehu me traktor me rimorkio	21 orë/vit (1 ditë * 7 orë/ditë * 3 persona)
Mbeteje jonxhe e thate (lojk), prodhuar në tokë në të afërme	8 dylm. Pjesa që mbetet pas konsumimit nga bagëti ia e hedhë tek grumbulli i plehut të stallës.	8 ton/vit	Prerje, largim plehu me traktor me rimorkio	32 orë/vit (4 ditë * 8 orë/ditë)
Mbeteje shtëpiake	Shtëpia e fermeres dhe kushëririt	2.2 kg/ditë	Largim me krah	0.08 orë/ditë

Zbatimi në praktikë - Shembulli 2

Tabela 3 – Pajisjet për kompostim (blihen/sigurohen vetëm një herë)

Emërtimi i Pajisjes	Sasia	Furnitori	Komente
Lopatë	2 copë	Fermeri - 1 copë MIA - 1 copë	Për grumbullimin dhe sistemin e materialit të kompostos
Cfurkë	2 copë	Fermeri - 1 copë MIA - 1 copë	Për grumbullimin dhe sistemin e materialit të kompostos
Karroçë dore	1 copë	MIA	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Zetor me rimorkio	1 copë	Komuna	Për transportin e materialit në vend-depozitimin e kompostos
Radromë	1 copë	Komuna	Për hapjen e kanalit kryesor të vend-depozitimit të kompostos
Motosharrë	1 copë	Fermeri	Për grumbullimin e materialit të kompostos
Veshje pune	çizme	Komuna	Për sigurinë në realizimin e procesit të punës
	perlerina		
	kominoshe		
Plasmast	20m ²	MIA	Për shërbimet e nevojshme në procesin e kompostimit
Drapër	2 copë	Fermeri - 1 copë	Për grumbullimin e materialit të kompostos
		MIA - 1 copë	
Katerma	28m ²	Fermeri	Për ndërtimin e vend-depozitimit të kompostos
Shtylla betoni	10 copë	MIA	Për ndërtimin e vend-depozitimit të kompostos
Dërrasë	1 m ² *	Fermeri	Për ndërtimin e vend-depozitimit të kompostos
Materiale të vogla (gozhdë, tel bakri, cimento, etj.)	10 kg	MIA	Për ndërtimin e vend-depozitimit të kompostos

Zbatimi në praktikë - Shembulli 2

Tabela 4 – Shpenzimet për kompostim (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Kosto pune (një herë)	orë	77	200	15,400
Kosto pune (periodikisht)	orë	275	200	55,000
Kosto pajisjesh (blerje/përdorim vetëm një herë)	vlerë	1		62,400
Kosto pajisjesh (periodikisht)	orë	1.2	1,000	1,200
Magazinin dhe paketim [*]	vlerë			24,300
TOTAL				158,300

* Në rast se gjithë komposti shitet me shumicë, ky shpenzim (rreth 15% e koston totale) zbritet nga vlera totale e shpenzimeve

Zbatimi në praktikë - Shembulli 2

Tabela 5 – Të ardhurat nga shitja me shumicë e kompostit (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Plehtë lople	ton	54	1,000	54,000
Plehtë pulash	ton	1.1	1,000	1,100
Plehtë derrash	ton	11	1,000	11,000
Të tjera (krashtjet, mbetje jonxhe dhe mbetje shtëpiake)	ton	9.2	1,000	9,200
TOTAL				75,300

Tabela 6 - Të ardhurat nga shitja e kompostit me pako 5 kg (të llogaritura për periudhën 1 vjeçare)

Përshkrimi	Njësia	Sasia	Çmimi (Lek)	Vlera (Lek)
Plehtë lople	bag	10,800	50	540,000
Plehtë pulash	bag	220	50	11,000
Plehtë derrash	bag	2,200	50	110,000
Të tjera (krashtjet, mbetje jonxhe dhe mbetje shtëpiake)	bag	1,840	50	92,000
TOTAL				753,000

Rekomandime

- Minimizimi i kufizimeve rregullatore që lidhen me kompostimin bujqësor.
- Inkurajimi i zonimit në nivel lokal për të lejuar përdorimin e strukturave të kompostimit si një aktivitet normal bujqësor.
- Sigurimi i mbështetjes shtetërore (pushteti lokal) për pajisjet e kompostimit dhe përgatitjen e vend-depozitimit të materialeve (ndarje e shpenzimeve, stimuj ekonomike etj.).
- Zhvillimi i mëtejshëm i procesit të inkurajimit të prodhimit të kompostos nga fermerët.
- Mbështetje kërkimore dhe programe demonstrative, të cilat eksplorojnë aplikime të reja në kompostim, veçanërisht në sektorin e bujqësisë.
- Vazhdimi i trajnimit aktiv për fermerët kundrejt trajnimit pasiv.
- Ndërgjegjësimi i të gjithë aktorëve lidhur me faktin që kompostimi është një proces që i shërben komunitetit dhe mjedisit.
- Iniciativa pilot duhen bërë shembull për të kaluar nga kompostimi individual në fermë në kompostimin në nivel lagjeje apo fshati.

NGRITJA KAPACITETEVE

Compres

Trajnim mbi kompostimin

Qëllimi:

- ▶ Të shpjegojë fazat kryesore të kompostimit
- ▶ Të përgatisë fermerët për të gjitha fazat e kompostimit
- ▶ Të hartojë një plan veprimi për praktikat e kompostimit

Pjesëmarrës:

8 fermer + 4 staf komune + 2 studentë

Materiale dhe metoda

- Modul trajnimi
- Prezantime nga praktika të njohura
- Manual mbi kompostimin
- Metoda: Cikli Adult i të mesuarit
- Vizitë në terren

Compres

Pse stafi i komunës?

Kapacitetet e ngritura të administratës së Dajcit mbi kompostimin, praktikat e mira dhe standardet sigurojnë se si ata të mbështetin njerëzit lokal, planifikimin me kujdes të buxhetit lokal dhe gjithashtu monitorimin e investimeve të projektit.

Pse studentët?

Inicimi i një bashkëpunimi ndërmjet komunës dhe Universitetit për ti krijuar një situatë përfituese për të dy partnerët.

Temë diplome në: “Vleresimi dhe kërkimi i tregut të kompostos në Komunën Dajc” nga studenti Metin Mlloja

U v u r e:

- Sistemim njohurish nga pjesëmarrësit
- Pjesëmarrës mjaft aktiv
- Shkëmbim idesh mes fermerëve
- Eksperienca nga praktika të sukseshme
- Hartimi i një plani pune

PLANI-I-PUNËSË

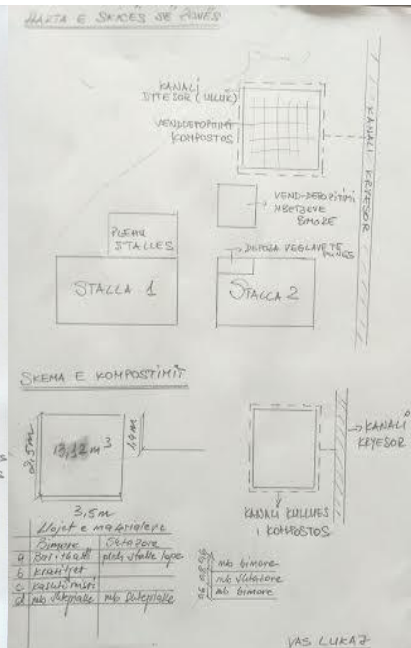
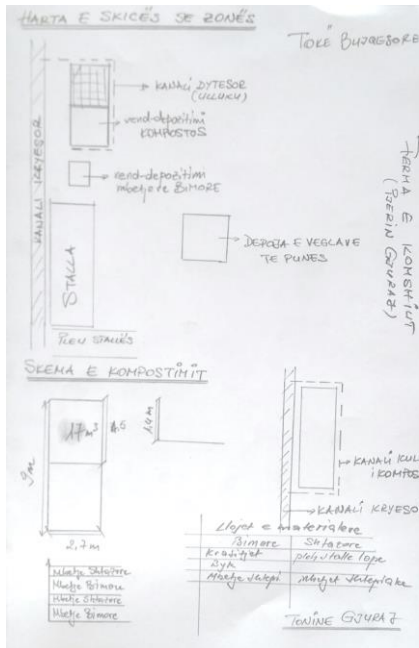
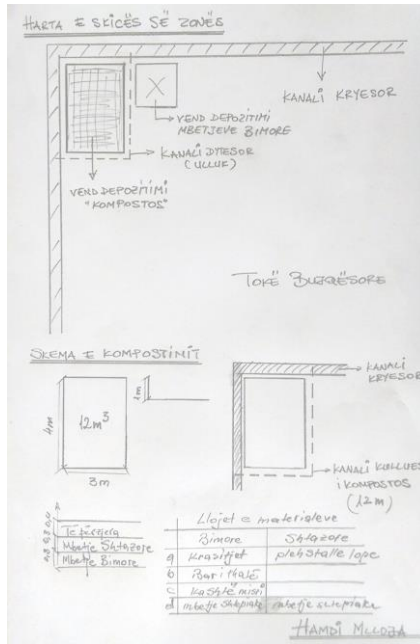
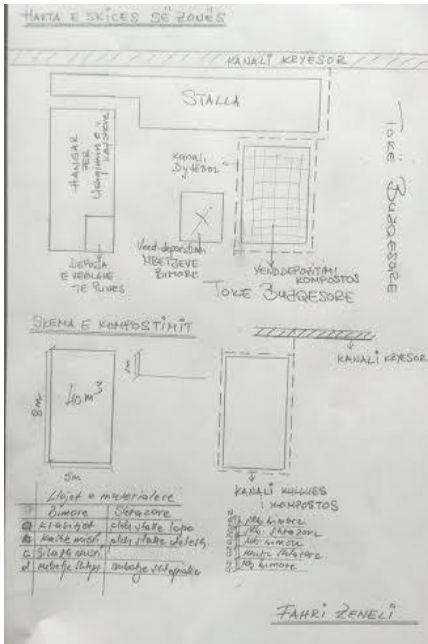
PRAKTIKA E-KOMPOSTIMIT-NË-DAJC												
				Shkurti	Marsi	Prilli	Maji					
Aktivitetet-projektit	Kush	Faza	Cfarë	1-shkurti	1-15-shkurti	15-28-shkurti	1-15-mars	15-31-mars	1-15-prill	15-30-prill	1-15-maj	15-31-maj
PLANI-PUNËSË	MIA;- Ekspertët;- fermerët			x	x	x	x	x	x	x	x	x
PROJEKTET PILOTE	Fermerët; Ekspertët; MIA	FAZA:- Planifikim dhe- organizim	-Gjetja dhe organizimi i vendit të kompostos për të krijuar shëmbullim, ndarja e lëndës organike nga aktualisht bëhet kompostojë -koha biologjike organizimi në bujqësi -volumet kroshtje 1 vizitë në terren nga eksperti (E.Cela) me asistencën e Ernezit (staf komune) -Gjetja e infrastrukturës (Rishikimi kushteve teknologjike dhe përshatja	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Programi i ndjekur në Këshillim:

- ▶ 22 Seanca këshillimi
- ▶ Eksperti dhe stafi i komunës
- ▶ 10 vizita në terren (cdo fermer vizituar minimalisht 5 herë)
- ▶ 4 mostra për analizë
- ▶ 1 muaj u mbajtën të dhëna mbi PH dhe Temp;
- ▶ Këshillim mbi:
 - ▶ konsideratat mjedisore (aromat, zhurmën, pluhurin, pamjen, ndotjen, përhapjen/ kullimin)
 - ▶ Gjetja dhe organizimi i vendit të kompostos për të krijuar shembullin,
 - ▶ Ndarja e lëndës organike (koha biologjike organizimi në bujqësi, volumet+krasitjet)
 - ▶ Mjete, pajisje
 - ▶ Angazhim në kohë, njerëz nga fermerët
 - ▶ Ndjekja e procesit teknologjik,

Datat e procesit të trajtimit

Fermer/treguesit			
	Mbledhja e materialit	Ndertimi i Pirgut	Kthimi pare i pirgut
Vas Lukaj	02.02.2015	30.03.2015	23.04.2015
Tonine Gjuraj	02.02.2015	21.03.2015	23.04.2015
Fahri Zeneli	15.02.2015	25.03.2015	23.04.2015
Hamdi Mlloja	02.02.2015	21.03.2015	24.04.2015

Materialet/pajisiet per kompostim[¶]

Emertimi+Materialit./Pajisies [¶]	Detaje teknike (specifike) [¶]	Furnitor (Komuna, Fermeri, MIA) [¶]	Komente [¶]

Materialet [¶]	Komuna [¶]	Fermeri [¶]	MIA [¶]

Ne kompostimin ne bujqesi[¶]

Per cdo fermer ne do te shkruajme informacionin e nevojshem per teknologjine e kompostimit te perdorur dhe shkembimit te pervojave. Tabela perfshin nje skice te detajuar te analizes ekonomike te kapitalit dhe kerkesave te punes per cdo faze/detyre te lene sipas planit.[¶]

Table -- Praxis[¶]

Detyra [¶]	Puna mujore ne ferme (oret e punes) [¶]	Koha e perdorimit te makinerive ne ferme (oret e punes) [¶]	Komente [¶]
Faza fillestare e pergatites (shpenzim njeheresh) [¶]			
Largim plehu nga plevica [¶]			
Formimi i qirgut, copetimi dhe perzierja e materialeve [¶]			
Vetem perzierja dhe formimi i qirgut [¶]			
Vetem karton dhe orerie [¶]			
Kthimi i qirgut [¶]			

Mbeshtetje nga projekti

Mbështetja nga komuna

U vu re:

- ▶ U ndërtua një proces nga fillimi me të gjitha fazat
- ▶ 3 nga 4 komposto të realizuara që priten të kenë produkt në shtator
- ▶ Ndërtimi i një praktike të qëndrueshme
- ▶ Fermer të kualifikuar për komposto
- ▶ Asistencë e vazhdueshme në terren
- ▶ Procesi kërkon një person të dedikuar
- ▶ Mbështetje financiare/stimul

STANDARTE

Plan monitorimi

MONITORIMI I MENAXHIMIT TE MBETJEVE URBANE -KOMUNA

Tabela Nr.1Janar 2014 (te dhenat e vitit 2013).....

Nr. Fshati	Prodhimi Vjetor 2013 Ton	Grumbullimi viti 2013 Ton	Transporti ne vend- depozitim Ton/vite	Perfshirene skeme e grumbull- transportit	Vend- depozitimi MU	Kontejner metalike	Mjete transporti	Mjete ngjeshje ne V.D.	Mjete Perpunimi ne V.D.
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0
o Totali	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela Nr.2 Janar 2014

Nr. Fshatis	Ndarjetembetjeve riciklueshme-Ton	Dorezimibetjeve riciklueshme-Ton	Grumbullimmbetjeterrezikeshme-Ton	Vend-depozitimibetjeve-Qshendetsore	Tarifa-vjetore-familje-viti-2013	Tarifa-vjetore-per-bisnes-Viti-2013	Nr.familjeve-qe-paguajne-tarifen-viti-2013	Teardhuravjetorenga-tarifen-familjare-2013	Teardhuravjetorengabisnesileke
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Shuma e te ardhurave nga tarifa familjare dhe biznesi, viti 2013 Leke: _____

Buxheti per pastrimin 2013 Leke: _____

MANUAL MBI-KOMPOSTIMIN

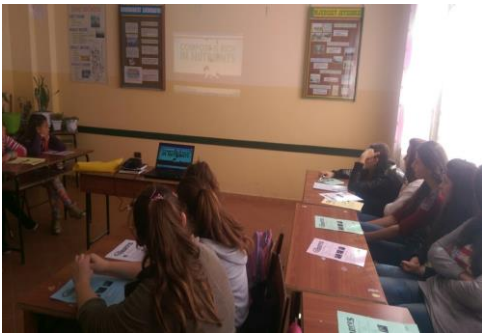
PERGATITUR NGA: Milieukontakt International, Shqipëri

- Ekspertët:
- Andrian Vaso
 - Valbona Mrezaku
 - Elvis Celo
 - Rrezarta Ago

- Mbeshtetur nga Komuna-DAJC
- Arben Gjurgj
 - Ernest Likaj

Ky manual është realizuar në kuadër të projektit "Praktika të Kompostimit në Dajç" mbështetur nga Programi i Zhvillimit Lokal dhe Decentralizimit

EDUKIM MJEDISOR

The logo for 'Compres' features the word in a blue, sans-serif font with a green underline. The letter 'C' is stylized with a green swoosh that extends to the left and underlines the rest of the word.

Compres

C'farë është Kompostimi?

Kompostimi është një material i humbur i errët dhe i pastër që shpesh krijohet në ushqesat, miratë dhe organime të dobishme përcollan.

Si aleh, organik, pa erë, ose me erë që përbëhet nga...

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

C'farë mund të Kompostohet?

Mbatesh e njome (ose të gjelbra), ato janë të shpejta për të kaluar, ofrojnë azot dhe karbone!

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Mbatesh e shpejtë (ose lufë), janë të ngjashme për të kaluar, ofrojnë fibra dhe karbon, kjo mundësinë e gjatë!

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

Mos kompostoni asnjëri!

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

dldp

Ju faleminderit për vëmendjen !

www.milieukontakt.org
www.facebook.com/Milieukontakt.al

